

Monitor VN-verdrag Handicap 2023:

Implementatie VN-verdrag in het hoger onderwijs

ECIO

leren
zonder belemmering

Samenvatting

Steeds meer hogescholen en universiteiten ondertekenen de intentieverklaring VN-verdrag Handicap. Hoe hebben de onderwijsinstellingen na de ondertekening van het verdrag gewerkt aan de implementatie ervan? Wat draagt bij aan en wat belemmert het werken naar inclusief onderwijs? Met een jaarlijkse vragenlijst halen we hiervoor input op bij de leden van de **Landelijke Werkgroep VN-verdrag hoger onderwijs**. De vragenlijst is in de zomer van 2023 uitgezet onder de hogescholen en universiteiten die op dat moment de intentieverklaring ondertekend hebben. Dit waren toen 27 hoger onderwijsinstellingen. 59% van de instellingen heeft de vragenlijst ingevuld. Met deze rapportage doen we verslag van de resultaten in 2023.

Uit dit monitoringsonderzoek komt naar voren dat er binnen de meeste hoger onderwijsinstellingen het afgelopen studiejaar weer veel werk is verricht om de positie van studenten met een ondersteuningsvraag te verbeteren. De onderwijsinstellingen geven aan de volgende stappen te hebben gezet met betrekking tot de implementatie van het VN-verdrag Handicap: het bevorderen van kennis en bewustwording, het inventariseren en analyseren van knelpunten op het gebied van inclusie, het opstellen van een actieplan, het realiseren van faciliteiten en het aanscherpen, formuleren en concretiseren van beleid, visie, ambities en speerpunten. De onderwijsinstellingen geven aan het afgelopen studiejaar gefocust te hebben op de volgende inclusiethema's: bewustwording en/of professionalisering medewerkers en informatievoorziening.

75% van de hoger onderwijsinstellingen geeft aan knelpunten te ervaren bij de implementatie van het VN-verdrag Handicap door te weinig tijd en/of te weinig mensen en 63% door geen duidelijk eigenaarschap. Wie is er precies verantwoordelijk, welke taken liggen bij wie en wie heeft de tijd en behoefte om de taken op te pakken zijn vragen die de onderwijsinstellingen bezig houden.

Onderwijsinstellingen geven de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag Handicap op hun onderwijsinstelling gemiddeld een 6,3 op een schaal van 1 tot 10. Ze geven aan al mooie (kleine) stappen te zetten in de goede richting. Zo laten ze weten dat sinds de ondertekening van het VN-verdrag Handicap bewustzijn en draagvlak is toegenomen en inclusie steeds vaker een plek inneemt binnen de beleidsplannen. Daarbij geven de onderwijsinstellingen wel aan dat verandering tijd kost en er nog genoeg ruimte voor verbetering is.

Met behulp van deze resultaten monitoren we de vorderingen en belemmeringen rondom de implementatie van het VN-verdrag Handicap in het hoger onderwijs. Door gezamenlijke wensen en knelpunten in kaart te brengen, helpen de resultaten ons en de onderwijsinstellingen ook bij een betere aanpak voor het implementeren en borgen van de doelen van het VN-verdrag Handicap.

Inhoudsopgave

Inleiding **4**

De resultaten **5**

Focus inclusiethema's 6
Meerjarenvisie 7
Beleid voor inclusief onderwijs 7
Budget 8
Knelpunten 8
Successen 9
Tevredenheid 9
Benodigdheden 10

Inleiding

Op 14 juli 2016 is door Nederland het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap geratificeerd. Het VN-verdrag heeft als doel om de positie van personen met een beperking te verbeteren door een inclusieve samenleving te creëren waarin non-discriminatie, gelijke kansen, toegankelijkheid en persoonlijke autonomie centraal staan. In het VN-verdrag staat dat op alle niveaus van het onderwijssysteem inclusiviteit gewaarborgd moet worden.

Intentieverklaring VN-verdrag Handicap

Om hoger onderwijsinstellingen een extra stimulans te geven om werk te maken van het VN-verdrag heeft het Expertisecentrum Inclusief Onderwijs (ECIO) in samenwerking met Universiteit Leiden, NHL Stenden Hogeschool, Vrije Universiteit Amsterdam en het Landelijke programmabureau voor het VN-verdrag in 2017 een intentieverklaring opgesteld. In die intentieverklaring VN-verdrag Handicap zijn een gezamenlijke ambitie, procesafspraken en doelstellingen opgenomen voor de implementatie van het VN-verdrag. Inmiddels hebben 34 hoger onderwijsinstellingen de intentieverklaring ondertekend (oktober 2023). Tijdens het uitzetten van de vragenlijst onder de werkgroepleden was het aantal 27.

Landelijke Werkgroep VN-verdrag hoger onderwijs

De onderwijsinstellingen die de intentieverklaring hebben ondertekend werken samen aan toegankelijker en inclusiever hoger onderwijs vanuit de **Landelijke Werkgroep VN-verdrag hoger onderwijs**. Drie keer per jaar komen afgevaardigden van de onderwijsinstellingen bijeen om kennis, good practices en knelpunten met elkaar te delen.

Monitor implementatie VN-verdrag

Om zicht te krijgen op de stand van zaken, rondom de implementatie van het VN-verdrag Handicap op de onderwijsinstellingen, wordt er jaarlijks een vragenlijst uitgezet. Hiermee worden tevens de knelpunten in kaart gebracht en zien we of verschillende instellingen tegen dezelfde problemen aanlopen. Met de verkregen input ondersteunt ECIO de instellingen met tips, trucs en inspiratie. Ook onderwijsinstellingen die de intentieverklaring VN-verdrag nog moeten ondertekenen, zijn hierbij gebaat. In dit rapport beschrijven we de uitkomsten van de vragenlijst van 2023.

De resultaten

Respondenten

Bij 16 van de in de zomer van 2023 27 aangesloten hoger onderwijsinstellingen bij de werkgroep VN-verdrag Handicap hebben vertegenwoordigers van de instelling de vragenlijst volledig ingevuld (59%). 50% van de respondenten vertegenwoordigen het hbo en 50% het wo. Wanneer we inzoomen op de functie van de respondenten, zien we dat de helft van de respondenten beleidsmedewerker is (50%). Bijna 1/3e van de respondenten werkt als studentendecaan, studentenpsycholoog, studieadviseur of studieloopbaanbegeleider (31,3%). De overige respondenten geven aan te werken als projectleider, docent of diversity officer.

Intentieverklaring VN-verdrag Handicap

We hebben de respondenten gevraagd wanneer hun onderwijsinstelling de intentieverklaring VN-verdrag Handicap heeft ondertekend. Een kwart van de respondenten geeft aan dat dit in de afgelopen 12 maanden is gebeurd (25%), een kwart geeft aan dat dit 1 tot 3 jaar geleden is gebeurd (25%) en de helft van de groep (50%) geeft aan dat dit langer dan 3 jaar geleden is gebeurd.

Acties rondom implementatie van het VN-verdrag Handicap

Aan de respondenten is gevraagd welke stappen er in hun instelling met betrekking tot de implementatie van het VN-verdrag Handicap zijn gezet in het afgelopen studiejaar. Uit de antwoorden komt naar voren dat er binnen de meeste hoger onderwijsinstellingen het afgelopen studiejaar weer veel werk is verricht om de positie van studenten met een ondersteuningsvraag te verbeteren. Een enkele respondent geeft aan dat er het afgelopen studiejaar geen stappen zijn gezet binnen de onderwijsinstelling.

Veel respondenten geven aan dat het afgelopen studiejaar knelpunten zijn geïnventariseerd en geanalyseerd om met behulp van de uitkomsten een actieplan op te stellen. Met behulp van dit actieplan is vervolgens gewerkt aan allerlei verschillende thema's, zoals het verbeteren van fysieke toegankelijkheid, digitale toegankelijkheid en informatievoorziening. Daarbij zijn er verschillende faciliteiten gerealiseerd, zoals een stilteruimte, specifieke toetsvoorzieningen, informatiefilmpjes rondom studeren met een ondersteuningsvraag en een buddyprogramma.

Verder geven de respondenten aan dat zij sterk hebben ingezet op kennis en bewustwording, zowel onder de medewerkers als de studenten. Door bijvoorbeeld de dialoog over inclusie te stimuleren, bewustwordingsweken te organiseren en medewerkers uit alle lagen van de onderwijsinstelling te betrekken bij het maken van (actie)plannen. Ook professionalisering van medewerkers wordt benoemd, zo wordt de deskundigheid bevorderd en handelingsverlegenheid weggehaald door het faciliteren van relevante trainingen en workshops.

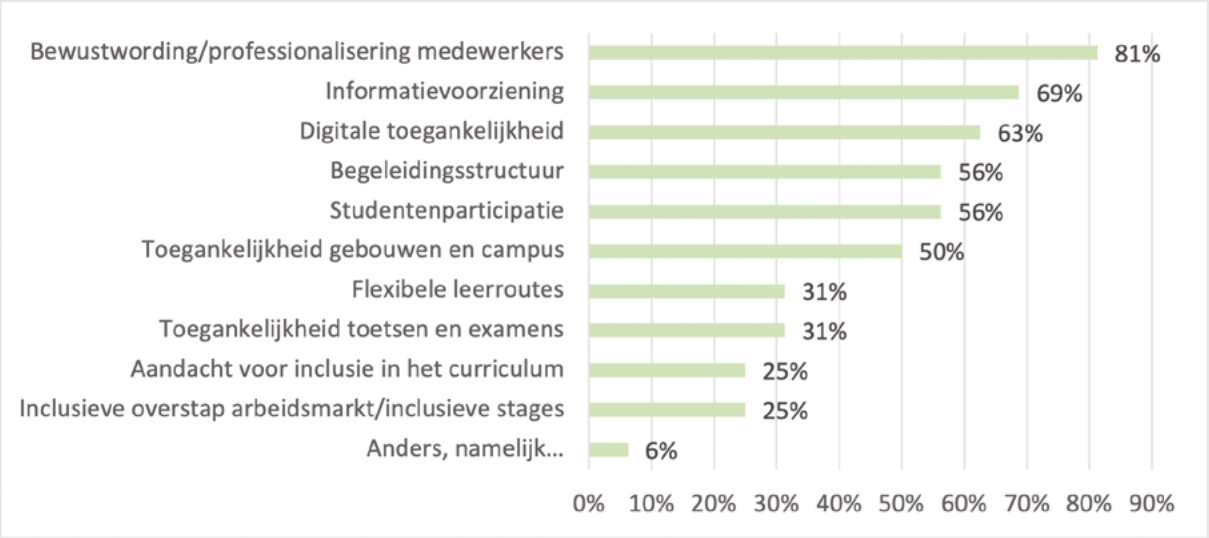
Als laatste geven respondenten aan dat zij bezig zijn geweest met het aanscherpen van (instellingsbreed) beleid en het formuleren en concretiseren van de visie, ambities, speerpunten en bijpassende doelstellingen.

Het opnemen van inclusie in instellingsbreed beleid en strategische plannen draagt volgens de respondenten bij aan het borgen van de acties en aanpak op de lange termijn. Daarnaast geven de respondenten aan dat het inbedden van inclusie in de bestaande organisatiestructuur, het aanwijzen van duidelijke eigenaars, het samenwerken met relevante afdelingen binnen en buiten de onderwijsinstelling en het monitoren en evalueren van de ontwikkelingen bijdragen aan het borgen van de acties op de lange termijn. Dat laatste wordt bijvoorbeeld gedaan met een kwaliteitsplan met vaste evaluatiemomenten. Een instelling is van plan om faculteiten en diensten jaarlijks laagdrempelig te laten rapporteren over wat ze hebben gedaan voor studenten met een ondersteuningsvraag. Samenwerking met andere afdelingen wordt bijvoorbeeld vormgegeven met een werkgroep. Een onderwijsinstelling wil de samenwerking met Academische Zaken en het Diversity Office versterken door een gezamenlijk strategisch meerjarenplan op te zetten.

Focus inclusiethema's

We hebben de respondenten gevraagd op welke thema's de onderwijsinstellingen met betrekking tot de implementatie van het VN-verdrag in het afgelopen studiejaar hebben gefocust. Figuur 1 presenteert de antwoorden. Uit het figuur komt naar voren dat de onderwijsinstellingen het afgelopen studiejaar het meest hebben gefocust op bewustwording en/of professionalisering medewerkers en informatievoorziening. In mindere mate lag de focus op aandacht voor inclusie in het curriculum en de inclusieve overstap arbeidsmarkt/ inclusieve stages.

Veel van de respondenten geven aan dat ze alle thema's belangrijk vinden en van alle thema's werk willen maken. Het afgelopen studiejaar zijn ze aan de slag gegaan met de thema's die in hun ogen het meest urgent zijn. Omdat ze bijvoorbeeld achterlopen op deze thema's, omdat zij op deze thema's de meeste knelpunten ervaren of omdat ze deze thema's zien als basis/voorwaarde voor ze aan de slag kunnen met andere thema's. Zo geven sommige respondenten aan dat ze pas aandacht kunnen geven aan inclusie in het curriculum, wanneer medewerkers de juiste kennis hebben om hiermee aan de slag te kunnen gaan. Een andere reden die genoemd wordt voor de keuze in thema's is dat thema's als informatievoorziening, begeleidingsstructuur en studentenparticipatie meer in het bereik ligt van de eigen afdeling en er voor het zetten van stappen minder afhankelijkheid is van anderen.

Figuur 1. Thema-focus onderwijsinstellingen bij implementatie VN-verdrag Handicap in het afgelopen studiejaar.

Meerjarenvisie

88% van de respondenten geeft aan dat inclusie is opgenomen in de meerjarenvisie van de onderwijsinstelling. Ze geven aan dat ze inclusie belangrijk achten, het onderdeel is van de kernwaarden, de ambities en de identiteit van de onderwijsinstelling en ze ervan overtuigd zijn dat inclusie bijdraagt aan beter onderwijs. Een aantal respondenten geven aan dat het concretiseren van deze ambities en visie naar de praktijk soms nog wel wat werk vergt. De enkele respondenten die aangeven dat inclusie niet is opgenomen in de meerjarenvisie, geven aan dat ze hier wel mee bezig zijn of dat het impliciet is opgenomen.

Beleid voor inclusief onderwijs

31% van de respondenten geeft aan dat hun instelling het afgelopen studiejaar het beleid voor inclusief onderwijs/studeren met een functiebeperking heeft vernieuwd. Ze geven o.a. aan het afgelopen studiejaar het beleid rondom studeren met een functiebeperking te hebben herzien of inclusie te hebben toegevoegd in bestaand beleid rondom bijvoorbeeld toelating of werving.

De meerderheid (69%) geeft aan dat het beleid het afgelopen studiejaar niet is vernieuwd. Hiervoor worden drie verschillende redenen gegeven. Ten eerste geven sommige respondenten aan nog in de start- en verkennende fase te zitten, ze spreken wel uit de ambitie te hebben om het beleid te gaan vernieuwen. Ten tweede geven respondenten aan het beleid in de afgelopen jaren al te hebben vernieuwd, waardoor er dit jaar geen behoefte aan was. Ten derde geven een aantal respondenten aan niet toe te zijn gekomen aan beleidsvernieuwing het afgelopen jaar vanwege onderbezetting. Een enkele respondent geeft aan dat er geen officieel beleid is.

De respondenten is ook gevraagd op welke manier ervaringsdeskundige studenten zijn betrokken bij beleidsvorming, beleidsimplementatie en beleidsevaluatie. De meeste respondenten geven aan een klankbordgroep, een platform of een adviescommissie van studenten met een ondersteuningsvraag in te zetten hierbij. Een aantal respondenten geeft wel aan dat ze soms moeite hebben met het betrekken van ervaringsdeskundige studenten of dat ze het belangrijk vinden om ervaringsdeskundige studenten niet te veel te belasten en daarin de balans zoeken.

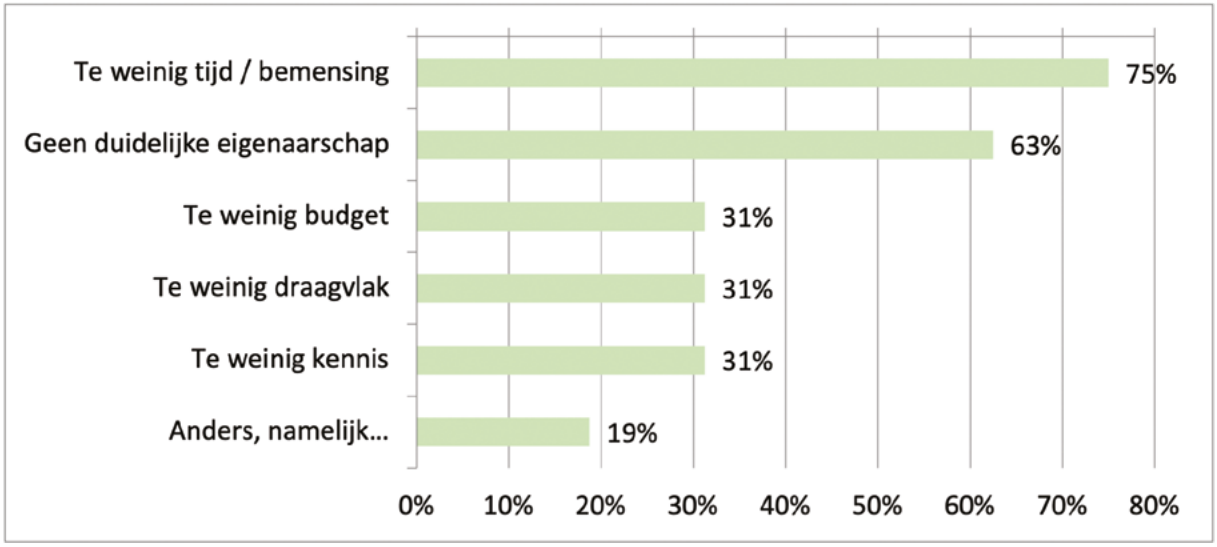
Budget

44% van de respondenten geeft aan dat er het afgelopen studiejaar binnen de onderwijsinstelling bewust budget vrij is gemaakt voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap. De respondenten geven aan dat dit voornamelijk in de vorm van uren voor medewerkers, budget voor specifieke projecten en/of professionalisering voor medewerkers is.

56% van de respondenten geeft aan dat het afgelopen studiejaar binnen de onderwijsinstelling geen budget is vrijgemaakt voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap. De meeste respondenten geven aan dat het budget onderdeel is van de reguliere begroting, bestaande formatie en/of bestaande projecten.

Knelpunten

Figuur 2 laat zien welke knelpunten de instellingen van de respondenten ervaren bij de implementatie van het VN-verdrag Handicap. 75% van de respondenten geeft aan dat hun onderwijsinstelling knelpunten ervaart bij de implementatie door te weinig tijd en/of te weinig mensen. Respondenten geven aan dat de taken voor de implementatie vaak naast het reguliere werk moet worden uitgevoerd. Daarnaast wordt geen duidelijk eigenaarschap door 63% van de respondenten aangewezen als knelpunt. Wie is er precies verantwoordelijk, welke taken liggen bij wie en wie heeft de behoefte om eigenaarschap op te pakken zijn vragen die de onderwijsinstellingen bezig houden. Te weinig budget, te weinig draagvlak en te weinig kennis wordt ook nog door 31% van de respondenten benoemd. Een deel van de respondenten (19%) geeft aan andere knelpunten te ervaren, zoals trage processen en afstemming tussen centraal beleid en decentrale uitvoering.

Figuur 2. Ervaren knelpunten bij de implementatie van het VN-verdrag Handicap.

Successen

Sinds de ondertekening van de intentieverklaring zijn er op de onderwijsinstellingen stappen gezet richting inclusief onderwijs. Wanneer we de respondenten vragen naar de successen met betrekking tot de implementatie van het VN-Verdrag Handicap op hun instelling geven ze aan dat het onderwerp inclusie steeds meer leeft en soms zelfs bovenaan de agenda staat. Ze laten weten dat er meer bewustzijn is, het draagvlak is toegenomen en inclusie steeds vaker een plek inneemt binnen de beleidsplannen. Verder komt naar voren dat inclusie op sommige instellingen onderdeel is geworden van de professionele ontwikkeling van docenten en docenten elkaar steeds beter weten te vinden op dit onderwerp. Daarnaast geven de respondenten aan dat er ook mooie stappen zijn gezet binnen een aantal inclusiethema's, zoals verbeterde fysieke toegankelijkheid en verbeterde communicatie naar zowel studenten als medewerkers rondom studeren met een ondersteuningsvraag (informatievoorziening).

Tevredenheid

Respondenten konden aangeven op een schaal van 1 tot 10 hoe tevreden ze zijn met de voortgang van de implementatie van het VN-Verdrag Handicap op hun onderwijsinstelling. Respondenten gaven minimaal een 2 en maximaal een 7. De respondenten gaven een gemiddelde tevredenheidsscore van 6,3. De meeste respondenten geven aan al mooie (kleine) stappen te zetten in de goede richting en daar zeker trots op te zijn. Hierbij geven respondenten vaak wel aan dat verandering tijd kost en er nog genoeg ruimte voor verbetering is.

Benodigdheden

Als laatste hebben we de respondenten gevraagd wat hun onderwijsinstelling nodig heeft om verdere stappen te kunnen zetten bij het implementeren van het VN-verdrag Handicap. Veel respondenten geven aan dat het uitwisselen van kennis, goede praktijkvoorbeelden en concrete tools en handvatten kunnen bijdragen aan het implementeren van het VN-verdrag Handicap binnen de onderwijsinstelling. Ook voldoende tijd en middelen, het behouden van focus en het concretiseren van doelen worden benoemd als benodigdheden die kunnen bijdragen aan de implementatie. Een respondent geeft aan dat gezamenlijke resultaatafspraken kunnen helpen om sneller stappen te kunnen maken. Als laatste geeft een respondent aan dat het ook van belang is geduld te hebben: ‘verandering kost oefening en tijd’.

Colofon

Titel
Monitor VN-verdrag Handicap 2023: Implementatie VN-verdrag in het hoger onderwijs

Auteurs
Lotte Scheeren en Ellen van Veen, ECIO

Met dank aan
de leden van de landelijke werkgroep VN-verdrag hoger onderwijs voor het invullen van de vragenlijst.

Vormgeving
MEO

Uitgave
2023, ECIO

Over ECIO

ECIO, Expertisecentrum inclusief onderwijs, informeert, adviseert en ondersteunt universiteiten, hogescholen en het mbo bij vraagstukken rondom inclusief onderwijs en studentenwelzijn. Zodat studenten met een extra ondersteuningsvraag met succes hun opleiding kunnen doorlopen en kunnen doorstromen naar een baan die bij hen past. Wij zetten ons, samen met studenten en onderwijsinstellingen, in voor leren zonder belemmering. Voor het creëren van bewustzijn over het belang van inclusief onderwijs, gelijke kansen en het doorbreken van taboes. ECIO adviseert en helpt onderwijsorganisaties bij:

- beleid ontwikkelen voor inclusief onderwijs
- expertise vergroten rondom ondersteuningsvragen
- kennis vergaren en delen via netwerken en ontmoetingen.

Expertisecentrum inclusief onderwijs
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
T: 073 6800783 | **algemeen@ecio.nl** | **www.ecio.nl**

Deze uitgave is op zorgvuldige wijze en naar beste weten samengesteld. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van teksten, ideeën en resultaten uit deze publicatie is vrij toegestaan, mits met bronvermelding.

Deze uitgave is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van OCW.